



11 kastes selle vagusid
12 Sa ehid aasta oma headusega
13 Rohla vainud haljendavad
14 nurmed rõivastavad
15 Sa ei ole meid sulatanud,
16 Sa vedasid meid võrku,
17 Sa lasksid inimesi sõita meie pea
18 Sa ei ole meid sulatanud,
19 Sa vedasid meid võrku,
20 Sa lasksid inimesi sõita meie pea
21 Sa ei ole meid sulatanud,
22 Sa vedasid meid võrku,
23 Sa lasksid inimesi sõita meie pea

OLEVISTE PIIBLIKOOL

PIIBEL RONGIAKNAST

1-5 Moosese raamat



Toora – Jumala Elav Sõna

„Toora väärtused
on need mis
informeerivad
minu elu!“
Leonard Cohen
(1934-2016)



Aeg

Ajajoon, milles kestel leiab aset Toora kujunemine

Jumal loob
maailma

[u.1800 e.Kr]
Aabraham väljub
Haaranist

[1290-1250] (-100 e.Kr)
Iisrael väljub
Egiptusest
Kinnitatakse
VT kaanon

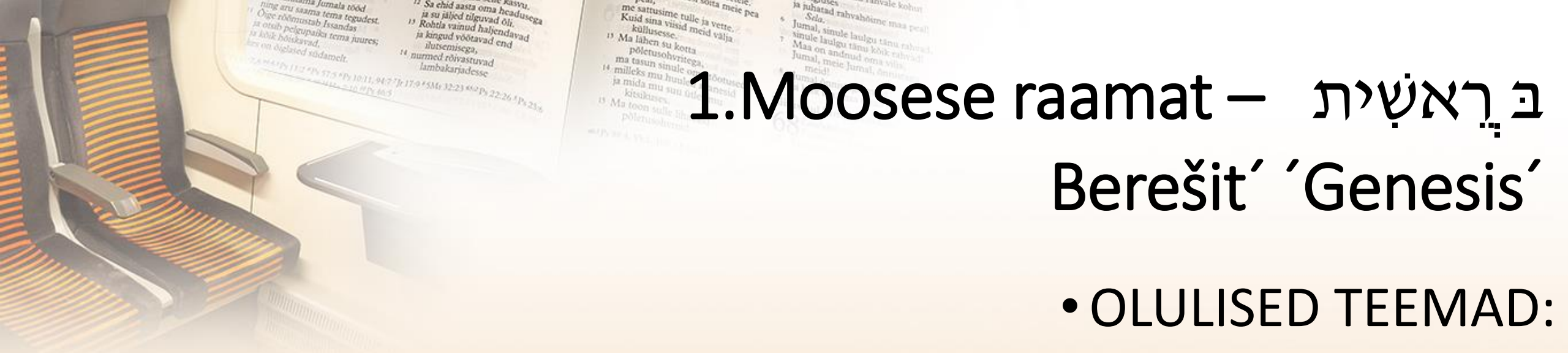
Kristuse
sünd
4-7 p.Kr



Moosese roll Toora autorina

- מֹשֶׁה – hbr 'masha' veest päästma, välja tõmbama. Tema isik on Toora keskmes. Temast suurem on vaid Messia.
- Varaseim viide Nehemja rmt-s: Ne 8:1, 9:3, 13:1
- Jeesus viitab evangeeliumides Moosesele korduvalt: Mt 19:8; Mk 7:10,12:26; Lk 24:44; Jh 5:45-47, 7:19
- Juutlik, rabiinlik traditsioon omistab Toora autorluse Moosesele (kuigi Tooras endas puudub otsene viide Moosese autorlusele)
- See ei välista, et teatud osi (nt epiloog) võisid üles kirjutada Moosese abilised (Joosua, Huur, leviitpreestrid jpt)





1. Moosese raamat – בְּרֵאשִׁית

Berešit' 'Genesis'

• OLULISED TEEMAD:

- LOOMINE, PATTULANGEMINE 1-3
- VEEUPUTUSE EELNE ÜHISKOND, SELLE ARENG 4-6
- NOA PÄÄSTMISE LUGU, INIMKONNA TAASTUMINE, RAHVASTE LEVIK, PAABELI TORN – LÄHIS-IDA TSIVILISATSIOONI KUJUNEMINE 6-11
- PATRIARHIDE AJASTU (AABRAHAM, IISAK, JAAKOB, JOOSEP) 12-50

1. Moosese raamat – בְּרֵאשִׁית Berešit 'Genesis'

• OLULISED PIIBLISALMID:

- „Alguses lõi Jumal taeva ja maa!“ 1Ms 1:1; Ilm 4:11
- „Seepärast mees jätab maha oma isa ja ema ning hoiab oma naise poole, ja nemad on üks liha!“ 1Ms 2:24; Mt 19:4-5
- „Ma tõstan vihavaenu sinu ja naise vahele, sinu seemne ja tema seemne vahele, kes purustab su pea, aga kelle kanda sa salvad!“ 1Ms 3:15; Gl 4:4; Js 7:14
- „Ei lahku valitsuskepp Juudast ega korraldamissau tema jalgade vahelt, kuni tuleb Läkitatu (valitseja), keda rahvad võtavad kuulda!“ 1Ms 49:10



2 Moosese raamat **Ἔξοδος** 'šemot', 'exodus'

- OLULISED TEEMAD:

- OLUKORD: EGIPTUS –PUNANE MERI- SIINAI
- IISRAELI RAHVA LEVIK, VANGIPÕLV EGIPTUSES 1
- JUMAL JA MOOSES SILMTSI EGIPTUSE VAARAOGA MAAILMA SUURRIIGI VALITSEJAGA 1-15
- JUMAL TOIDAB JA VARUSTAB RAHVAST 16-18
- TOORA ANDMINE SIINAIL 19-24
- **10 KÄSKU 20**
- LEPINGU TELK 25-31
- VASTUHAKK 32
- EDASILIIKUMINE JA JUMALA AUHIILGUS 33-40



2 Moosese raamat 𐤓𐤍𐤔 'šemot', 'exodus'

- OLULISED PIIBLISALMID:
- „Ma olen see, kes ma olen!“ 2Ms 3:14
- „Ma laulan Jehoovale, sest Tema on Ülikõrge, hobused ja ratsanikud ta heitis merre!“ 2Ms 15:1
- „Mina olen Jehoova, sinu Jumal, kes sind tõi välja Egiptusemaalt, orjusekojast. Sul ei tohi olla muid jumalaid minu palge kõrval!...(kümme käsku) 2Ms 20:1-17
- „Kes minu vastu on pattu teinud, selle ma kustutan oma raamatust!“ 2Ms 32:33

3 Moosese raamat 'LEVITICUS', וַיִּקְרָא 'vayikra'

- OLUKORD: JÄTKUV KÕRBERÄNNAK (1290-1250 e.Kr) - SIINAI
- SEADUSED, MIS PUUDUTAVAD:
- USULIST PUHTUST, JUMALATEENISTUST 1-10,16,17,21-24
- HÜGIEENI JA TERVISHOIDU 11-15
- MORAALI JA EETIKAT 18, 26
- SOTSIAALSEID, MAJANDUSLIKKE JA ÕIGUSLIKKE SUHTEID 19-20,27
- ÜLDIST ELU- JA HEAOLU 19,25,23

3 Moosese raamat 'LEVITICUS', וַיִּקְרָא 'vayikra'

- OLULISED PIIBLISALMID:
- „Ärge sööge midagi ühes verega!“ 3Ms 17:10-24; Ap 15:28
- „Oma lähedaste keskel ilmutan oma pühadust ja kogu rahva ees na teen nähtavaks oma au!“ 3Ms 10:3; 1Pt 4:17
- „Ära maga meesterahva juures, nagu magatakse naise juures: see on jäledus!“ 3Ms 18:22; Rm 1:27
- „Armasta oma ligimest nagu iseennast!“ 3Ms 19:18; Mt 5:43; 22:39; Lk 10:25; Rm 12:19;13:9; Gl 5:14; 1Ts 5:15 jt

4 Moosese raamat 'NUMERI', vayidaber, וַיִּדְבֵּר

- OLULISED TEEMAD:
- JÄTKUV KÕRBERÄNNAK (1290-1250 e.Kr) SIINAI-KAANAN
- IISRAELI USKMATUS 1-14
- RINGIRÄNDAMINE SIINAI POOLSAAREL 15-19
- SISENEMINE KAANANISSE LÄBI TAGAUKSE – TRANSJORDAANIA 20-36
- IISRAELI KUJUNEMINE KARDETAVAKS SÕJALISEKS JÕUKS – 22-24

4 Moosese raamat 'NUMERI', vayidaber, אַדְוָרָה

- OLULISED PIIBLISALMID:
- „Jehoova õnnistagu sind ja hoidku sind! Jehoova lasku oma pale paista su peale ja olgu sulle armuline! Jehoova tõstku oma pale sinu üle ja andku sulle rahu!“ 4Ms 6:24-26
- „Kui siis madu oli salvanud kedagi, aga too silmitses vaskmadu, siis ta jäi elama!“ 4Ms 21:9; Jh 3:14-15
- „Jaakobist tõuseb täht, Iisraelist kerkib valitsuskepp!“ 4Ms 24:17; Mt 2:10

5 Moosese raamat דְּבָרִים DEUTERONOMIUM'

- OLULISED TEEMAD:
- KÄSU KORDAMINE, 'TEINE SEADUS' 5:6-21
- TAGASIVAADE KÕRBERÄNNAKULE 1-6
- PATRIARHIDELE ANTUD TÖÖTUSTE TÄITUMINE 7-8
- IISRAELI SÕNAKUULMATUS 9-11
- MOOSESE ELULOO LINE RETROSPEKTIIV SEADUSTELE 12-27
- IISRAELI AJALOO JA TULEVIKU SÕLTUMINE JUMALAST JA TEMA SEADUSTEST 27-31
- MOOSESE PROHVETLIK ÕNNISTUS JA SURM 32-33

5 Moosese raamat הַדְּבָרִים DEUTERONOMIUM'

- OLULISED PIIBLISALMID:
- „Ole valvel ja hoia väga oma hinge!“ 5Ms 4:9; Mt 26:41
- „Kuule Iisrael! Jehoova, meie Jumal Jehoova, on ainus!“
5Ms 6:4; Ap 17:23
- „Armasta Jehoovat, oma Jumalat, kõigest oma südamest ja kõigest oma hingest ja kõigest oma väest!“ 5 Ms 6:5; Lk 10:27; Mk 12:30; Mt 22:37
- „Jehoova, su Jumal, äratab sulle sinu keskelt, su vendade hulgast, ühe prohveti, minu sarnase – teda te peate kuulama!“ 5Ms 18:15; Mt 17:5; 17:1-11

Toora - Jumala Elav Sõna

Jeesus võtab käsuseaduse
613 kokku 2 käsku:

„Armasta Issandat, oma
Jumalat kõigest oma
südamest ja kõigest oma
hingest ja kõigest oma
meelest ... ja armasta oma
ligimest nagu iseennast!“

Mt 22:37-40





KÜSIMUSED